

דברי חיזוק
באמונה ובטחון ועוז
על פרשיות השבוע

ויאמר אליהו

מאת הרב אלי מאיר סמיט שליט"א
ישיבת רבי חיים עוזר « 058-323-1459 | 347-897-9968 »

בס"ד

גודל הצורך בעבודת ה', לזכך את מידותיו לסבלנות ולאורך רוח בעבודת ה' ובישועת ה'!!!

« שורש החולשה בחטא העגל »

טו, ה), וכמ"ש האור החיים הק' (שם) "נתכוון בזה איש האלוקים לתת להם זמן הלילה להתבונן, אולי יכירו כי לא טוב עושים ויחזרו בתשובה".

והסבא מנובהרדוק (בספרו מדרגות האדם) מרמז נקודה זו - את דרכו הרשע הזו של השטן, איך להפיל אנשים בפח שלו - בדברי רש"י הק' (שם בשבת) שכ' "בא שטן ועירבב את העולם והראה דמות חשך ואפילה דמות ענן וערפל וערוביאי לומר ודאי מת משה שהרי באו כבר שש ולא בא". ומבהיר הסבא מנובהרדוק, שחז"ל רצו להשמיע בזה שתי הדברים, א', את פשטות הדברים, ואת התהליך איך רימה אותם השטן, אולם נקודה השניה היא, שכוחו של השטן הוא, להביא חושך ואפלה וערפול המוחות, וכך ברגע אחד של אי שיקול דעת נכונה, מפיל את האדם לתוך מקומות שממנו קשה מאד לחזור.

שלמה המלך אומר בקהלת הַחֶכֶם עֵינָיו בְּרֵאשׁוֹ, וְהִכְסִיל בַּחֹשֶׁךְ הוֹלֵךְ (קהלת ב, יד), שואל הרה"ק החוזה מלובלין זצ"ל, שלמה המלך לועג על הכסיל, שהוא הולך בחושך, ומה עושה החכם בחושך. ועונה, שהחכם אינו הולך בחושך, כשהמוח מעורפל בחושך ואפילה, לוקחים פסק זמן.

והבעל נחלת אליעזר מביא ראייה לכך מתיאור התורה הנ"ל, את אופן ההיערכות של עם ישראל שאנו רואים שהגורם לחטא היה החיפזון. החוטאים איבדו את סבלנותם ולא התגברו על הדחף לפעול במהירות ללא שיקול דעת. סרו מהר מן הדרך (שם, ה) ונסחפו לחטוא ללא שהיות וללא מחשבה.

« כל הפגמים שמעולם שרשם באי הסבלנות וההמתנה!!! »

זו היתה התביעה גם בחטא המרגלים כמו שכתוב וַתֵּשֶׂא כָּל הָעֵדָה וַיִּתְּנוּ אֶת קוֹלָם, וַיִּבְכּוּ הָעָם בְּלִילָה הַהוּא (במדבר יד, א), וזה מה שהביא את אסונם. היה עליהם ללכת לישון, ולחשוב. היה להם לומר שמענו, נחשוב, ואח"כ נגיב, לא מיד לבכות.

עד כדי כך הסתייגו רבותינו מענין הבהילות והמהירות, שעל הפסוק ולא יכל יוסף להִתְאַפֵּק לְכָל הַנְּצָבִים עָלָיו (בראשית מה, א), דרשו בספרים הקדושים, כי לו היה יוסף עוצר כוח עוד מעט, היה נעשה התיקון השלם, ולא היו ישראל צריכים לסבול עוד עול הגלות כלל, ההתפרצות של רגע אחד מוקדם מידי, הפרה את התיקון הנפלא, והותירה את עם ישראל אלפי שנים בגלות, כדי לתקן את שלא תוקן אז.

אמרו חכמים (בחינת עולם שער ז), שהעולם דומה לים זועף, והזמן גשר רעוע נטוי עליו, כי העולם כולו רצוף תהפוכות, אכזבות ופחי נפש, וכולם לא נמשכו אלא ממנהרות שהייתה באדם הראשון, שלא עצר כוח להמתין שלש שעות מאז נוצר בפניא דמעלי שבתא, עד כניסת השבת, אז יכול היה לאכול מעץ הדעת בהיתר ולא באיסור, ומחטא זה נקנסה ובה מיתה לעולם.

ומאז ועד היום, אי הסבלנות שורש כל הפגעים והנפסדות והאבדון, ובלתי אפשרי לצלוח ים זועף זה, שהוא זירת החיים, רק על גבי גשר הזמן, שהוא אי הנחמות והתקוות, ועל ידו התיקון לעונש המוות הכלה ומפסיד כל חלקה טובה.

פרשתינו עוסקת התורה הק' במעשה העגל. והנה הגם שאין לאנשים קטנים כמונו מושג באותם מעשים של דור הדעה, אולם כיון שהם כתובים בתורה הק', וחז"ל הק בגמ' ובמדרשים פירטו ודברו על השתלשלות הענינים, מה הביא אותם לכך, ואיך עשו אותו, וכדו', לכן מוטל עלינו ללמוד מוסר לפי השגותינו ולפי פשטות הדברים, ממה צריכים אנחנו להיות נזהרים, ומה מלמד אותנו התורה הק' בזה.

והדבר נכון לא רק לענין מעשה זה, אלא גם לענין דברים אחרים שקרו במשך תולדות ימי האומה הישראלית, ושכתובים בתנ"ך ובחז"ל, שאע"פ שאין לנו השגה בגודל קדושתם ורוממותם של צדיקים אלו, עכ"ז מוטל עלינו העבודה הקשה, לזכור מצד אחד שאנחנו לא מגיעים לקצה קרסיליהם של הני צדיקים, אולם מצד שני ללמוד מוסר השכל ממה שכתוב בתנ"ך ובדברי חז"ל לפי פשטות הדברים, ולמה שנוגע לדרגותינו ונסיונותינו.

כאשר נעמיק בדברי חז"ל ללמוד מהם מה היה שורש ויסוד הפגם של כלל ישראל שגרם להם בעקבותי לעשות מה שעשו, נוכל ללמוד מהם, נקודה מהותית ויסודית בענין מידותיו והתנהגותו של האדם.

ידועים דברי חז"ל (שבת פטו). שדרשו על הפסוק (שמות לב, א) וַיֵּרָא הָעָם כִּי בָשַׁשׁ מֹשֶׁה לְרַדֵּת מִן הָהָר בֹּזֵה"ל: "אמר ר' יהושע בן לוי מאי וירא העם כי בושש משה, אל תקרי בושש אלא באו שש, בשעה שעלה משה למרום אמר להן לישראל לסוף ארבעים יום בתחלת שש אני בא, לסוף מ' יום בא שטן ועירבב את העולם, אמר להן, משה רבכם היכן הוא, אמרו לו עלה למרום, אמר להן, באו שש, ולא השגיחו עליו, מת, ולא השגיחו עליו, הראה להן דמות מטתו, והיינו דקאמרי ליה לאהרן 'כי זה משה האיש וגו'".

הבה נתבונן, כפי המתואר כאן בגמ', באיזה נקודה חלשה לחץ עליהם השטן, שגרם בעקבותיו לבכי הנצחי, הוה אומר זהו הפזיזות והבהלה, חוסר המתנות והישוב הדעת. אילו היו ישראל אומרים, נכון, משה רבינו לא הגיע בזמן, אולם בכל זאת בואו נחכה עוד קצת, אין מה למהר, נמתין עוד יום אחד ונראה אם אכן משה אינו חוזר, במצב כזה היו ניצולים מן החטא האיום.

ואנו רואים שאכן אהרן הכהן הבחין בנקודה רגישה הזאת, וביקש וניסה למונעם מפעולות מהירות מיותרות. ולכן אמר להם חג לה' מקור (שם, ה), והואיל וראה ששורש ההתפתחות הזו, נובע מקוצר רוח וחוסר שיקול דעת, וקיווה שעל ידי שהם "שנו על זה לילה" ודאי יעמדו על טעותם המרה, ויחזרו בהם.

אולם גם על זה התגבר השטן, ולא נתן להם השטן לנצל ההזדמנות האחרונה הזו, לחשבון הנפש ולעיון חוזר על מעשיהם, וכמו שכ' וַיִּשְׁכְּמוּ מִמִּקְרָת וַיַּעֲלוּ עֵלָת, וַיִּגְשׁוּ שְׁלָמִים וַיִּשָּׁב הָעָם לְאָכַל וְשָׂתוּ וַיִּקְמוּ לְצַחֵק (שמות לב, ו). ופי' רש"י "השטן זירזם כדי שיחטאו".

ואנו רואים שגם משה רבינו עצמו השתמש בעצה זו, במקרה של מחלוקת קרח ועדתו עם משה, ואמר להם בקר וידע ה' את אשר לו (במדבר

מגונות שיש בה, האחד, אהבת עצמה יותר מדאי, וכוונתה רק להיטיב לעצמה ולחוש בטוב ובעונג. השני, חוסר הבנה בחסד ה' האמיתי ובטובותיו עם בריותיו שהמה ללא גבול גם כשאין האדם מבין זאת, השלישי, המחשבה שמגיע לך הכל וכשעושים מצוה חושבים עוד שעושים טובה לדבורא.

אלו הגורמים שאין האדם מסוגל להודות לה, באמת ולעניינינו הדברים אמורים שאותם ג' סיבות הנזכרים שבגללם אין האדם מודה לה' כראוי הינם ממש אותם סיבות שבגללם אין האדם מסוגל להמתין ולהתעכב לקבלת ישועת ה', ודורש זאת מיד, והוא כאמור, הן מפני אהבת עצמו יותר מדאי ולכן חפץ שתעשה בקשתו מיד, והן מפני חוסר ההבנה בחסדי ה' האמתיים שאין הוא יודע מה באמת חסד ה' וחושב שחסדי ה' זהו רק כפי מה שהוא מבין, והשלישי מפני שחושב שמגיע לו הכל, אזי כמו שמפני כך אין האדם מרוצה, וכיון שאינו מרוצה אינו מודה לה' כראוי, מאותה סיבה דורש האדם את ישועתו מיד ואינו יכול להמתין. וכשיתקן ג' מדות המגונות הללו ויבין בטעותם יכה הן במדת ההמתנה והסבלנות והן במדת ההודאה לה' בלב שלם על כל מצב ומצב בו הוא נמצא.

עוצמת כח הסבלנות ניתן ללמוד מסיפורו של אשת רבי עקיבא (פתיבות סב), ששלחה את בעלה ללמוד י"ב שנים, ואח"כ כשחזר ר' עקיבא שמע שאשתו אומרת לה הוא סבא, שמצידה היא מסכימה שהוא יישאר עוד י"ב שנים. ועל זה מסיימת הגמ', שר' עקיבא אמר עליה 'שלי ושלכם שלה הוא'.

בודאי שלא היה קל כלל לאשת ר"ע לישב שנים אורכות כגלמודה. אולם כ"כ גדול היתה אצלה האמונה, עד שהביאתה למדת ההמתנה, ובשביל זה זכתה שתורתו של ר"ע וכ"ז אלף תלמידיו נזקפים לזכותה. וזהו גם זכותם של הנשים שבעליהן לומדים תורה, כמבואר בגמרא (ברכות ז'). על כך שממתינות להם עד שיבואו מבית המדרש, וכן ממתינות להם שנים על שנים לחיות עמהם חיי צער ודוחק, שכן מתחילה התורה מתקיימת מתוך עוני, ובשכר ההמתנה לבסוף זוכות שבעליהן ת"ח, וזכות תורתן של בעליהן ושל תלמידי בעליהן, שלהן הוא.

אמרו חז"ל הק' (סוטה נב.) שלעתיד לבא יראו את היצר לרשעים שהוא כחוט השערה, לומר להם, שכל הבעיה שלא הצלחתם במלחמת היצר, היתה בכך שלא היתה לכם סבלנות, וכל מחסום קטן כחוט השערה כבר מנע בעדכם מלהמשיך היצר, כי אילו היה לכם מדת המתנה ואורך רוח הייתם מצליחים, ורק מחמת שרציתם לראות תוצאות מיידיות, לכך נפלתם מכל, ולו הקלה ביותר כחוט השערה, לגודל פזיזותכם.

ועל כך ניתן לנו יום השבת, שהוא יום שצריך האדם לעצור את מרוצתו מעסקי העולם ולראות את כל מלאכתו כאילו היא עשויה וגמורה, ובכך לחנך עצמו לאמונה, שהוא לא הבעלים על הפרנסה, וחריצתו והשתדלותו לא יוסיף לו מאומה, ובכך לומד הוא להמתין ולהתעכב ולעצור במלאכתו ובהשתדלותו לראות מיד את ההצלחות החומריות. ואדרבה, מכך דווקא מובטחת לו כל הברכה, כי שבת היא מקור הברכה בכך שתולה הוא בטחונו בה' וממתין ומתעכב יום שלם ממלאכתו ומשריש בקרבו את האמונה, לעומת זאת הגוי אינו שייך ליום שבת כלל, שכן הגוי כל מהותו זה 'כאן ועכשיו', ללא המתנה ועיכוב, ומה לו ולשבות יום שלם זה אינו בכוחו ובהשגתו.

ובזה אפשר להבין, שלכן סמכה התורה הק' את מצוות השבת למעשה העגל, כי התורה רצתה ללמד שאם כלל ישראל היו לוקחים ומבינים את הלימוד הפנימי משביתת יום השבת לא היו מגיעים למעשה העגל.

כל המשברים המצויים אצל בני אדם אם זה בהתחזקותם בישיבה אם זה בלימוד המוסר ותיקון המידות וכבישת היצר מתאוות, ובפרט בענייני קדושה קדושת העינים וכל הכרוך בענייני הקדושה שמירת הלשון וכיוצא, עיקר מה שאין מחזיקים מעמד הוא, מפני שאין להם את כח ההמתנה, וחפצים בתוצאות מיידיות.

« לא לדחוק את השעה לישועה קרובה!! »

וכן בענייני העולם, כגירושין, התפרדות חברים, סכסוך בין שכנים, יאוש ועצבות מכל מיני תוחלת ממושכות שמתעכבות כשידוכין פרנסה וכיוצא, וכן בבעיה המצויה בימינו תרבות רעה שהינה היום בעית הבעיות של נשירה ותרבות רעה בבנים ובנות, רוב ככל התוצאות ההרסניות נובעים מכך שדורשים מהם ומעצמנו הצלחות מיידיות. לו היתה מדת ההמתנה בנו והסבלנות מבלי לדחוק את הקץ לישועה, היינו זוכים לישועות גדולות. הלחץ והבהלה המה שעוצרים בעדנו מלהיושע וכמצוי שבאמת אלו הסבלנים והמתונים מצליחים לבסוף וכמאמר החכם 'פרי המהירות, החרטה אורחות'.

הכרתי אנשים שסבלו מדכאוניות וחרדות ומבעיות נפש קשות, ואלה שהמתינו בסבלנות לישועה, התחזקו בתפילה ובאמונה, והאמינו לישועת ה' אין מעצור לה ובוא תבוא, יצאו ממצבים קשים להפתעת הרופאים ולהפתעת כל רואיהם באופן לא טבעי כלל. וכמו כן מצוי הדבר לגבי תופעה המצויה בימינו למאד, שאחד מבני הזוג חוזר בתשובה, והצד השני עדיין לא, רק אלה שהמתינו בסבלנות ימים ושנים ולמדו מדרכו של ה' יתברך והלכו בדרכיו להמתין לחוטאים ימים ושנים רבים אלו שהצליחו שלבסוף שגם הצד השני שב ורפא לו, וביתם היה בית של שלום בקדושה ובטהרה. אולם אלו שלחצו וסבלנותם היתה קצרה ולא חפצו להמתין, הרסו את ביתם ונפרדו מתוך מחלוקת ושנאה. (כמובן שצריך דעת תורה לכל מקרה לגופו, אולם דיבורנו הוא על דרך כלל).

והנה, מצינו שהוזהרנו על ההמתנה והסבלנות, כמובא בגמרא (פתיבות קיא.) ג' שבועות השביע הקב"ה את כנסת ישראל, שלא ידחוק את הקץ, ולא ימרדו באומות, ושלא יעלו בחומה, וראה שם עוד. והענין כנ"ל, מחויבים אנו להמתין לישועת ה' מבלי להרהר אחריו. ועיי"ש ברש"י שאין לדחוק את הקץ אפי' בתפילה.

ואף שבוודאי אנו מצויים להתפלל על הגאולה, אולם הכוונה בזה הוא להתפלל על כבוד שמים המחולל בגוים, ועל כך מצויים אנו להתפלל ולבכות ולהפציר שיתקדש שמו של הקב"ה במהרה, אולם על עצם צערנו בגלות אין לדחוק את הקץ. וכמו"כ מובא בספרים הק', שאין לאדם להפציר יותר מדאי על בקשה אישית ופרטית שיש לו מצרכי העולם, כגון על בנים, פרנסה, וכיוצא, כי אכן התפילה נועדה לחזק לנו את הבטחון, והתקווה בה', אולם מאידך מוזהרים אנו שלא לדחוק את הזמן אלא להמתין לישועת ה' ולרצות באשר ואימתי שירצה ה'. ובעצם זה הוא מה שמבואר בגמרא (ברכות נה.) על ג' דברים מזכירין עוונותיו של האדם, ואחד מהם הוא 'עיון תפילה', ופירושו, שמעיין אימתי תתקבל תפילתו, והיינו שדוחק את הזמן למילוי משאלת בקשותיו.

« שורש הסיבה לחוסר הסבלנות לצפייה לישועת ה'!! »

ובעצם כל הענין של חוסר הרצון בהמתנה לישועת ה' חמור מאד, שכן מובא בחובת הלבבות (שער עבודת האלקים סוף פרק ה') במאמר שיחת השכל עם הנפש, שהנפש טוענת שרחוקה היא ממדה זו, להודות לה', מבלי לחשוב בעת ההודאה שתהא על מנת שייטיב לה ה' עוד, ואינה בדרגה זו להודות לה' באמת. ועל כך עונה לה השכל שדבר זה נובע מג' מדות